

ДИСКУСИЈА

РОК У КОЈЕМ СЕ МОЖЕ ПОДНЕТИ ЗАХТЕВ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА НА ЈЕДНОКРАТНУ НОВЧАНУ ПОМОЋ ИЗ ЗАКОНА О ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ НАРОДНОЈ АРМИЈИ

Једнократна новчана помоћ регулисана је (новелираним) чланом 193. Закона о ЈНА, који гласи:

„Војном лицу које за време мирнодопског стања у вршењу службе или у вези са службом без своје кривице задобије рану, повреду или озледу, те због тога код њега наступи оштећење организма од најмање 20%, припада једнократна новчана помоћ чија се висина одређује према степеном телесног оштећења. Степен телесног оштећења утврђује се према прописима о мирнодопским војним инвалидима.

Ако војно лице погине или умре од повреда задобијених под условима из става 1. овог члана, једнократна новчана помоћ припада његовој породици.

Износе једнократне новчане помоћи који припадају за случај смрти и за поједине степене телесног оштећења утврђује Савезно извршно веће.

Исплатом једнократне новчане помоћи не дира се у остала права која војно лице односно чланови његове породице имају по другим основима”.

Ова помоћ, под условима из цитираног прописа, припада не само војним лицима (а то су, у смислу члана 20, став 1. истог Закона: војници на служењу војног рока; питомци војних школа; активни подофицири, официри и војни службеници; те лица из резервног састава док се налазе на војној дужности у ЈНА), односно — у случају погибије или смрти — њиховој породици него и грађанским лицима на служби у ЈНА и њиховој породици, с обзиром да је у члану 272, тачка 6. Закона о ЈНА прописано да се и на грађанска лица на служби у ЈНА примењују одредбе овог Закона о једнократној новчаној помоћи.

Износе ове помоћи утврдило је Савезно извршно веће својом Одлуком о износу једнократне новчане помоћи у случају оштећења организма или смрти војног лица у вршењу службе („Службени лист СФРЈ”, број 28/67).

У цитираним одредбама Закона о ЈНА, а ни у некој другој законској одредби, није прописано у ком року се може поднети захтев за ову помоћ.

Тај рок био је прописан Правилником о условима и начину додељивања једнократне новчане помоћи донетим по овлашћењу из члана 194.

Закона о ЈНА у којем је прописано да ће ближе прописе о условима и начину додељивања ове помоћи донети државни секретар за народну одбрану. Члан 11. овог Правилника гласи:

„Захтев за доделу једнократне новчане помоћи подноси се у року од једне године од дана настанка телесног оштећења односно од дана погибије или смрти војног лица односно грађанског лица на служби у Југословенској народној армији.“

За случајеве настале по ступању на снагу (новелираног) члана 193. Закона о ЈНА, а пре ступања на снагу Правилника; рок за подношење захтева одређен је у члану 13, став 3. овог Правилника, који гласи:

„Захтев за доделу једнократне новчане помоћи за случај телесног оштећења настао од дана ступања на снагу овог Правилника, може се поднети у року од једне године од дана ступања на снагу овог Правилника“.

Поставило се питање да ли је државни секретар за народну одбрану био овлашћен да правилником прописује и рок у којем се може поднети захтев за остваривање ове помоћи, када тај рок није одређен законом. То нарочито с обзиром да се прописивањем сувише кратког рока може практично онемогућити остварење самог права.

Војни управни органи поступали су по цитираним одредбама Правилника и одбаћивали захтеве поднете по истеку рока прописаног у тим одредбама. Међутим, Врховни војни суд у управном спору оценио је такву праксу незаконитом и у вези с тим у својој пресуди Уп. број 800/69. од 27. новембра 1969. године дао ове разлоге:

„Лица на служби у Југословенској народној армији имају право на једнократну новчану помоћ под условима из члана 193. Закона о ЈНА („Службени лист СФРЈ”, број 32/64. и 57/65). Ни у том члану, а ни у којој другој одредби Закона о ЈНА или којег другог закона, није прописано да за остваривање права на једнократну новчану помоћ поменућа лица односно овлашћени чланови њихове породице могу поднети захтев само у року од једне године од дана настанка телесног оштећења односно погибије или смрти. За подношење оваквог захтева у закону уопште није прописан рок.

Истина, у Правилнику о условима и начину додељивања једнократне новчане помоћи („Службени лист СФРЈ”, број 30/65, и 33/67) прописано је да се овај захтев подноси у року од једне године од дана настанка телесног оштећења односно од дана погибије или смрти лица на служби у ЈНА (члан 11), а ако је телесно оштећење настало пре 10. августа 1967. године, онда у року од једне године рачунајући од овог дана (члан 13, став 3).

Посебна права и дужности припадника ЈНА у вези са службом у Армији уређују се савезним законом — члан 253. став 2. Устава СФРЈ. Из те уставне одредбе следи да се законом установљено право не може ограничавати или укидати подзаконским актом. А цитиране одредбе Правилника о условима и начину додељивања једнократне новчане помоћи управо онемогућавају коришћење једног законом признатог права припадника ЈНА, па се оне као подзаконске одредбе и не могу примењивати тако да се припаднику ЈНА односно овлашћеним члановима његове породице онемогући остварење права које им је законом признато. Доносилац овог Правилника био је по члану 194. Закона о ЈНА овлашћен да донесе ближе прописе о условима додељивања једнократне новчане помоћи и начину тог додељи-

вања, али не и да прописује услове за установљивање права односно услове за губитак тог права ван оних, утврђених законом.

Разуме се, и овај суд сматра да се и право на једнократну новчану помоћ из члана 193. Закона о ЈНА не може остваривати без икаквог временског ограничења, па и без обзира што у том закону није у вези с тим прописан рок. Међутим, временско ограничавање могућности остваривања овог права није се могло прописати подзаконским актом. Стога, када у Закону о ЈНА у вези с тим није прописан никакав рок, о евентуалном временском ограничавању могућности остваривања овог права надлежни орган је могао одлучивати само аналогном применом *законских* одредаба о застарелости потраживања из Закона о застарелости потраживања („Службени лист ФНРЈ”, број 40/53. и 57/54).

Из изложеног следи да тужиочев захтев за једнократну новчану помоћ није могао бити одбачен позивом на напред цитиране одредбе Правилника о условима и начину додељивања једнократне новчане помоћи. Према томе, када је тужиочев захтев првостепеним решењем ипак одбачен баш позивом на наведене одредбе Правилника, повређен је тим решењем закон на тужиочеву штету. Исту повреду садржи и оспорено решење када је њиме одбијена као неоснована тужиочева жалба на наведено првостепено решење.”

Након што је ова пресуда Врховног војног суда објављена, државни секретар за народну одбрану донео је Правилник о изменама Правилника о условима и начину додељивања једнократне новчане помоћи („Службени лист СФРЈ”, број 20/70) којим се цитиране одредбе члана 11. и члана 13, став 3. Правилника бришу.

Ипак, изнето спорно питање наведеном пресудом и каснијим брисањем цитираних одредаба Правилника само је делимично решено. Док се рок о којем је реч не пропише Законом о ЈНА, остаје пракси да по аналогiji примени рок из Закона о застарелости потраживања на који је упућује Врховни војни суд у својој пресуди. Суд се, међутим, није изјаснио који би се рок из поменутог Закона имао по аналогiji применити: да ли онај општи од десет година из члана 14, или пак који краћи, можда онај од три године из члана 19. став 1, или онај од две године из члана 21, став 1. тачка 1. Из којих разлога се Суд није определио за одређени рок из Закона о застарелости потраживања не види се из његове пресуде. У сваком случају, препустио је пракси војних управних органа да се о томе изјасни, добивши тако у времену, да евентуално касније о томе изнесе свој став.

Остало је нерешено и питање од када се има рачунати рок о којем је реч, али то само у случајевима телесног оштећења; јер када је у питању погибија или смрт, онда је ствар јасна и рок почиње тећи од дана погибије односно смрти. Међутим, када је у питању телесно оштећење, поставља се питање да ли рок почиње тећи од дана задобијене ране, повреде или озледе, што је обично догађај који се лако утврђује, или пак од дана када је услед задобијене ране, повреде или озледе наступило телесно оштећење од најмање 20%. У овом последњем случају тај дан обично није лако утврдити, па има мишљења да би рок требало рачунати од дана када надлежна лекарска комисија утврди степен телесног оштећења од најмање 20%. Практика војних управних органа претежно рачуна овај рок од дана

задобијене ране, повреде или озледе. Врховни војни суд још није имао могућности да се о томе изјасни, јер је становиште Суда из наведене пресуде ово питање привремено скинуло са дневног реда. Изјаснивши се за аналогну примену Закона о застарелости потраживања, Суд је поништавао и управне акте који су оспоравани баш с обзиром на рачунање рока о којем је реч. Но, сигурно је да ће се и код примене Закона о застарелости потраживања појавити исто питање рачунања рока, иако у мањем броју случајева с обзиром да су дужи рокови из овог Закона од оног из цитираних Правилника.

Нажалост, питање рока за подношење захтева није једино спорно питање у вези са једнократном новчаном помоћи. Тако, речи „без своје кривице“ из става 1, члана 193. Закона о ЈНА изазивају различита мишљења, почев од оних да сваки облик кривице припадника Армије искључује ову помоћ, до оних да је потребан посебан облик кривице припадника Армије па да се искључи могућност остварења помоћи, Пракса следи ова друга мишљења, колебајући се око облика кривице који искључује помоћ. Надаље, одредаба става 4. истог члана тумачи се тако да исплаћена помоћ нема никаквог утицаја на висину накнаде штете, али и тако да ова помоћ представља одређени вид обештећења, па да се има урачунати приликом досуђивања накнаде штете. Но то су питања која заслужују посебну обраду и која прелазе оквире проблематике везане за рок у којем се може остварити ова помоћ.

Марко Калођера

ПОЛОЖАЈ ОПШТИНЕ И АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ САМОУПРАВЉАЊА(*)

Сматрам да поред свих ограда које су овде речене, тј, да је уставни положај општина одређен и да има докумената који указују на правац акције у општини, ипак има проблема које треба посебно сагледати. Проблеми који настају у општини а и ово што је овде речено у дискусији, чини ми се да нас све више спуштају на „терен“, на коме ова група или уставна комисија и ова група паралелно, треба да се баве положајем, функционисањем система самоуправљања, процесима интеграције и другим питањима која искрсавају на општинским подручјима.

Не бих хтео да реџам та питања јер су нека овде већ истакнута. Хтео бих само да укажем на још нека. Овде је већ речено да треба сагледати материјални положај општине. Треба га сагледати у целини, али чини ми се да и посебно треба видети материјални положај општина на неразвијеном подручју, колика је друштвена интервенција код њих и да ли оне могу са тим да обезбеђују друштвене потребе, да ли треба утврдити нека минимална средства за друштвене потребе на подручју тих општина, јер је то услов за њихово постојање и функционисање.

Затим, треба сагледати какво је учешће непосредних произвођача у друштвено-политичком животу општина и какав је њихов реалан утицај у свим општинским асоцијацијама.

(*) Говор пок. Станоја Аксића на седници Комисије за друштвено-политички систем ЦК СК Србије 21. II 1970.